

Exulanti a Uhorsko

...κτôli slovu Božiemu a svedectvu Ježiša
Krista prenasledovaný Uhor.³⁵

Exil predstavoval od raného novoveku hraničnú situáciu, do ktorej sa dostávali najmä predstavitelia „disidentských“ cirkevných hnutí: počnúc veľkou vlnou prenasledovania nizozemských nekatolíkov koncom 16. storočia cez nekatolíkov z rôznych častí habsburskej monarchie, obeť uplatňovania zásady *cuius regio, eius religio* v rámci Nemeckej ríše až po valdenských z oblastí severnej Itálie, hugenotov či emigrantov z oblastí Salzburska v rokoch 1731 – 1732, alebo prenasledovaných nekatolíckych Škótov.³⁶ Jednotlivé exulantské komunity sa však navzájom líšili sociálnou skladbou, početnosťou, tým, ako exulanti dokázali zaujať alebo mobi-

³⁵ „...umb des Wortes Gottes und der Zeugnis Jesu Christi willen verfolgter Unger“. Sebidentifikácia Michaela Ritthaler v úvode k jeho tlačí *Redender und reddlicher Reißfert/ Eines aus Ungarn Vertriebenen/ Der so wol aus denen Artickeln/ als auch Übungen des Königreichs/ wie es daselbst von Lutheri Zeiten/ biß auf die neueste und grausamste Verfolgung mit der Evangelischen Religion ergangen; Und was von der ausgestreueten/ und etwa an den ann gebrachten rebellion der Kirchen- und Schul-bedienten zu halten; Bey seiner einkehrung/ aufs kürzeste und gleichsam in einer Schutz-Rede/ förstelltet. Zu Ausgang des 1675. Jahres.* HHStA Wien, 2 Flugschriften 17. – 18. Jdt. 1672, No. 126, s. 10 – 20.

³⁶ K jednotlivým vlnám exilu jestvuje rozsiahla literatúra. Tu uvádzam len reprezentatívne práce: DÜNNWALD, Achim. *Konfessionsstreit und Verfassungskonflikt. Die Aufnahme der niederländischen Flüchtlinge im Herzogtum Kleve 1566 – 1585.* Bielefeld 1998; SCHILLING, Heinz. *Niederländische Exulanten im 16. Jahrhundert. Ihre Stellung im Sozialgefüge und im religiösen Leben deutscher und englischer Städte* (=Schriften des Vereins für Reformationsgeschichte No. 187, Jahrgang 78 – 79). Gütersloh 1972; SCHNABEL, Werner Wilhelm. *Österreichische Exulanten in oberdeutschen Reichsstädten. Zur Migration von Führungsschichten im 17. Jahrhundert.* München 1992; TAUTORAT, Hans-Georg. *Um des Glaubens willen. Toleranz in Preußen – Hugenoten und Salzburger.* Düsseldorf 1985; BOBKOVÁ, Lenka. *Exulanti z Prahy a severozápadních Čech v Pirně v letech 1621 – 1639* (=Documenta Pragensia monographia. Vol. 8). Praha 1999; Tá istá. *Pobělohorský exil v Sasku a možnosti jeho dalších výzkumu.* In HRUBÁ, Michaela (ed.). *Víra nebo vlast? Exil v českých dějinách raného novověku.* Ústí nad Labem : Albis International, 2001, s. 72 – 106; LANGE, Albert de. *Die religionspolitische Bedeutung der Ansiedlung der Waldenser in Deutschland 1699 damals und heute.* In FRANK (ed.). *Asyl. Toleranz und Religionsfreiheit,* s. 140 – 188; ŠTĚŘÍKOVÁ, Edita. *Z nouze o spasení. Česká emigrace v 18. století do Pruského Slezska.* Praha 1992; KOWALSKI, Waldemar. *Wielka imigracja. Szkoci w Krakowie i Malopolsce w XVI-pierwszej polowie XVII wieku.* Kielce : Jan Kochanowski University Press, 2010; CATTERALL, Douglas. *Community without Borders. Scots Migrants and the Changing Face of Power in the Dutch Republic, c. 1600 – 1700* (=Studies in Medieval and Reformation Thought, Vol. 86). Leiden – Boston – Köln : Brill, 2002.